

Korrupció elleni küzdelem az Európai Unióban

Nemzetközi ajánlások és azok magyar vonatkozásai a magyar soros elnökség számára

2011. január 1-jétől Magyarország tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztségét. A Transparency International Magyarország ennek kapcsán felhívja a figyelmet arra, hogy az Európai Uniónak hatékonyabban kell fellépnie tagállamaiban a korrupció ellen.

A TI hangsúlyozza, hogy a korrupció elleni küzdelmet kiemelt ügyként kell kezelni az Európai Unióban.

- A korrupció aláássa a jogállamiságot és a jó kormányzást, visszaélésekhez vezet az uniós források felhasználása során, valamint torzítja a tisztességes versenyt a belső európai piacon. Az EU alapvető célkitűzése a versenyképes európai belső piac elősegítése, ezért a korrupció elleni fellépés elsődleges fontosságú kérdésként kell kezelni.
- A korrupció megakadályozza az uniós polgári és alapvető jogok gyakorlását. A korrupció elmélyíti a tagországokban alkalmazandó jogszabályok és az uniós polgárok által a hétköznapijaikban tapasztalt valóság közötti szakadékot. Elsősorban éppen a szegények szembesülnek a hátrányokkal, különösen amikor a korrupció az alapvető közszolgáltatásoktól zárja el őket.
- Az uniós polgárok elvárják, hogy az EU politikai súlyát latba vetve lépjen fel a korrupció ellen, mivel jelentős többségük úgy véli, hogy a tagországok nem rendelkeznek a megelőzéshez szükséges eszközökkel.

A TI nyomatékosan sürgeti egy uniós szintű, átfogó korrupció ellenes stratégia elfogadását, amely az összes lényeges EU-politikát érinti. Ennek szükségességét az is alátámasztja, hogy a Lisszaboni Szerződés 83. cikke a korrupciót súlyos bűncselekménynek tekinti. Mivel a korrupció jelentős akadályát képezi az EU fejlődési céljainak, az EU-nak továbbra is kiemelt figyelmet kell szentelnie az üzleti szektorban tapasztalt visszaélésekre, különös tekintettel a pénzügyi szolgáltatások reformjára, a klímaváltozással kapcsolatos politikára és külpolitikai lépésekre. Az EU részese az ENSZ Korrupció Elleni Egyezményének, így annak 2008-ban történt ratifikációja óta köteles felülvizsgálni saját korrupció elleni politikáját, lépéseit és intézkedéseit. Az Egyezmény – amelyet a magyar Országgyűlés a 2005. évi CXXXIV. törvényben fogadott el – rendelkezései kiindulópontként szolgálhatnak a korrupció elleni közös európai standardok kialakításában.

A korábbi évek tapasztalatai, illetve a TI ajánlásai alapján különösen az alábbi területek és kérdések tekintetében van szükség mind uniós, mind nemzeti szintű fellépésre.

Közszektor

1. Összeférhetetlenség

EU: Az összeférhetetlenség eseteinek megfelelő szabályozása és a rendelkezések betartatása feltétele a közszektor tiszta és átlátható működésének. Mind az uniós, mind pedig a tagállamok közigazgatásában megfelelően kell szabályozni az ún. forgóajtó jelenséget, amely az üzleti szektor és a közszektor között történő munkahelyváltásokat rendezi.

Magyarország: Mihamarabb hatékony szabályozást kell alkotni ezen a területen.

2. Visszaélés uniós pénzügyi forrásokkal

EU: Az uniós pénzügyi források felhasználása során jól szabályozott és működő jogszabályokra, illetve hatékony szankciókra, független jogorvoslati fórumra és panaszmechanizmusokra van szükség, amelyek alapján a közbeszerzési eljárások törvényes keretek között folytathatók le.

Magyarország: A visszaélések kivizsgálásnak eredményei alig vagy egyáltalán nem megismerhetők, a EU-s források ellenőrzésének egyik legfontosabb intézménye, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal jelentései nem hozzáférhetők.

3. Visszaélések a pártok finanszírozásában

EU: A korrupció megelőzése érdekében átlátható párt- és kampányfinanszírozási rendszert kell megalkotni és fenntartani, amelynek sarokkövét a pénzügyi mozgásokat hatékonyan ellenőrző intézmény, illetve a választások demokratikus módon történő lebonyolítását garantáló szerv jelentik.

Magyarország: Jelenleg Magyarországon nincs a pártok bevételeit és kiadásait megfelelően ellenőrző szabályozás, a kampányfinanszírozási reform szükségessége vitathatatlan. A rendszer mielőbbi rendbetételéhez elengedhetetlen a pártok beszámolási kötelezettségeinek szigorúbb szabályozása, a kötelező kampányszámla bevezetése, a kontrollintézmények ellenőrzésben betöltött szerepének erősítése, valamint a hirdetések regisztrációja is.

4. A közérdekű bejelentők védelmének hiánya

EU: A közérdekű bejelentők, azaz a visszaélésekről hírt adók (ún. whistleblowerok) védelmének hiánya jelentősen megnöveli a korrupciós kockázatokat a közszektorban és az üzleti szektorban egyaránt.

Magyarország: A 2010 áprilisában hatályba lépett, a tisztességes eljárás védelméről szóló törvény végrehajthatatlan, ezért jogalkotói korrekció szükséges.

5. Információszabadság

EU: Jelenleg is folyik az Európai Unió intézményeinek dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről szóló jogszabály felülvizsgálata. Félő, hogy a módosítások beszűkítenék a jelenleg sem túl erős nyilvánossági szabályokat, indokolatlan kivételeket, vétőjogokat, alaptalanul hosszú határidőket építve be az új szabályokba. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a nyilvánosság jelenlegi szintje kevés ahhoz, hogy az európai döntéshozatali mechanizmusok illetéktelen befolyásolásának elejét lehessen venni és az unió polgárai valóban rálássanak a nevükben meghozott döntések hátterére.

Magyarország: A magyar információszabadság-szabályok nemzetközi szinten is példamutatóak és e színvonal fenntartása közérdek. Tavasszal az állami vállalatok gazdálkodásának nyilvánosságát veszélyeztető törvénymódosítást fogadott el az Országgyűlés. Remélhetőleg a továbbiakban nem a nyilvánosságot korlátozó, hanem azt erősítő intézkedések várhatók.

Üzleti szektor

1. Vesztegetések az üzleti kapcsolatok körében és a közbeszerzési eljárásokban

EU: A belföldi és külföldi üzleti kapcsolatok körében elkövetett korrupciót megfelelő módon kell szankcionálni, valamint pontosan el kell különíteni a személyi és a társasági felelősséget, emellett megoldandó a jogellenes gazdagodás kérdése is. Közbeszerzési eljárásokban elkövetett korrupció esetén gondoskodni kell a cégek további eljárásokból való kizárásáról, illetve ezeket az információkat a többi tagállam számára is elérhetővé kell tenni.

Magyarország: A Transparency International Magyarország egy új közbeszerzési törvény megalkotását szorgalmazza. Fontosnak tartjuk, hogy megvalósuljon az intézményrendszer teljes reformja és az elektronikus közbeszerzés bevezetésével egy egyszerű, könnyen betartható törvény jöjjön létre. Fontosnak tartjuk, hogy a törvény lehetővé tegye a tisztességtelen ajánlattevőkkel szembeni szigorúbb szankcionálás lehetőségét.

2. Offshore-központok

EU: Az üzleti szektor átláthatósága érdekében nyilvánosságra kell hozni az EU-ban bejegyzett gazdasági társaságok leányvállalatainak bejegyzési helyét. A tagállamoknak szorosan együtt kell működniük az adók és a jogellenesen szerzett javak visszaszerzése érdekében.

Magyarország: A Transparency International Magyarország szerint meg kell teremteni a lehetőségét a tisztázatlan tulajdonosú háttérű és offshore cégek kizárását a közbeszerzésekből.

3. Lobbizás

EU: Az Európai Unió intézményeinek alkalmazottaira és az ott működő lobbistákra nem vonatkoznak kötelező nyilvánossági szabályok, ezért kötelező lobbiregisztrációt kellene bevezetni.

Magyarország: 2010. december 31-ikével hatályon kívül helyezték a lobbitorvényt, ám helyébe semmilyen új szabályozás nem lépett, így nem lehet tudni, hogy közpénzekre vagy jogszabályokra vonatkozó közhatalmi döntéseket ki milyen módon befolyásol. Ez a helyzet aláássa a közintézményekbe vetett bizalmat, illetve korrupciós kockázatokat teremt, ezért egy új lobbiszabályozás megalkotása szükséges.

Bűnüldözés és igazságszolgáltatás

1. Határon átnyúló igazságszolgáltatási és rendőrségi együttműködés

EU: Az uniós tagországok korrupció elleni fellépést szolgáló intézményei, valamint az EU hasonló célokat szolgáló szervei (Europol, Eurojust, OLAF, stb.) közötti hatékony együttműködés elengedhetetlen a visszaélések megelőzése és felderítése érdekében.

Magyarország: A nyomozóhatóságok és más hatóságok, felügyeleti szervek, közigazgatási szervek együttműködését javítani kell, hogy a korrupció ne maradjon büntetlen.

2. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés

EU: A korrupciós ügyekben történő igazságszolgáltatást jelentősen hátráltatja, ha a rendőrség és az ügyészség nem képes vagy nem mutat szándékot az esetek megfelelő kivizsgálására, illetve ha a bírósági eljárások indokolatlanul hosszú ideig húzódnak el. Szintén az átláthatóság korlátját jelenti, ha a vonatkozó adatvédelmi jogszabályok nem rendezik vagy indokolatlanul korlátozzák a korrupciós bűncselekmények miatt indult eljárások során keletkező információk nyilvánosságra hozatalának feltételeit.

Magyarország: A bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatás jogszabályi környezetét rendbe kell tenni. A nyomozóhatóságok iránti bizalmat jelentősen erősítené a korrupciós és gazdasági bűncselekmények miatti eljárások nagyobb nyilvánossága.

A soros uniós elnökség lehetőséget kínál arra, hogy az EU és a tagállamok bátrabban és erőteljesebb együttműködés keretében lépjenek fel a korrupció ellen, közösen kövessék a küzdelemben példát mutató országokat és a jó gyakorlatokat, valamint kezdeményezzék a felmerülő problémák megoldását az EU számára rendelkezésre álló jogalkotási eszközök, valamint átfogó társadalmi szemléletformálás útján.

A korrupció elleni uniós fellépés iránya számos ponton egyezik a Magyarországon szükséges intézkedésekével. Az uniós szintű megoldások nem egy esetben a magyar jogalkotó és jogalkalmazók számára is megfontolandók és mind az EU, mind Magyarország számára egy korrupció elleni stratégia elemeiként szolgálhatnak. A Transparency International Magyarország reméli, hogy a magyar elnökség során mind hazai, mind európai szinten a fenti javaslatok nagy részét hasznosítani fogják.